

Slovenci otresli Avarov, vsaj po Gorenjskem zavladali nad Slovenci, sklicujoč se na izkopine na „Lajhu“ v Kranju. Dozdeva se nam, da je ta sklep še prenašel, ker ne smemo zamenjavati Longobardov z izdelki, ki se pripisujejo Longobardom, saj bi si teh predmetov lahko tudi Slovenci pridobili. Iste oblike se nahajajo tudi na Bavarskem (n. pr. v Wittislingen), in vendar ne moremo trditi, da bi bili tam bivali Longobardi. Kupčija je bila tudi že tedaj razvita in lahko so taki izdelki prehajali k sosedom.

Druga razprava popisuje kranjske preslice, katere deli pisatelj v dve skupini: s stožičasto in s piramidalno obliko. Tudi te nam poudarja tabla IV.

Tretja razprava je: Ein Krähenbastard. Von Dr. Gvidon Sajovic. Pisatelj popisuje pri nas redko prikazen: izrodek črne in sive vrane, ki jo je nekdo ustrelil na Rožniku nad Šiško in se sedaj hrani v muzeju.

S tem kratkim posnetkom želimo vzbuditi ne le zanimanja za poročilo o deželni muzeji, ampak tudi za muzej sam. Zlasti dijake opozarjamo, naj nikar ne zamude lepe prilike in naj pridno zahajajo v muzej, da se pouče ne le o živalstvu in rudninstvu, ampak tudi o prazgodovinskih, rimskih in slovanskih izkopinah, o domači umetnosti in obrti, da bodo mogli po raznih krajih slovenske domovine neuke poučiti in opozoriti večake na slučajne važne najdbe.

V. S.

Grada za povijest školstva kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas. Hrvatje so lahko ponosni na to imenitno delo, katerega je izšel koncem minulega leta prvi del. To je epohalno delo, zasnovano na najširši podlagi. Prvi del obsega dobo od najstarejših časov pa do leta 1835., in vsa ta snov je pregledno razvrščena na XXIV. in 938 straneh leksikonskega formata.

Gradivo je sestavil in uredil marljivi kr. deželni šolski nadzornik Anton Cuvaj, ki je petnajst let delal na tem. Njemu kot deželnemu šolskemu nadzorniku so bili sicer stari akti i. t. d. pristopni, toda vse to zbrati, sestaviti in urediti je ogromno delo. Oglejmo si le nekoliko vsebino knjige! Prvi oddelek nam popisuje šole v hrvaških krajih do osnovanja kraljevine, t. j. do l. 924. Tukaj so opisane šole pred dohodom Hrvatov v sedanjo njihovo domovino, one za dobe Karola Velikega, za cerkvenega razkola (l. 857.) za slovanskih apostolov sv. bratov Cirila in Metoda. V drugem oddelku čitamo o šolstvu za časa kraljev iz narodne dinastije, tedaj o samostanskih in

stolnih šolah, o mestnih šolah in o bogomilskem pokretu. Zanimiv je tudi tretji oddelek, ki razpravlja šolstvo za hrvaških kraljev iz hiše Arpadove (l. 1102 do 1300) in pa četrti, govoreč o dobi za hrvaških kraljev iz hiše Anžovinske (1300—1382).

Temu oddelku sledi peti, obravnavajoč šolstvo za časa hrvaških kraljev iz različnih hiš (1382—1527), to je za dobo Sigismunda, Matjaža Korvina, Vladislava II. Čitamo v tem poglavju tudi o izumu tiska in njegovem vplivu na hrvaško šolstvo in o drugih kulturnih iznajdbah.

Navdušeno sestavljen je šesti oddelek: šolstvo za časa hrvaških kraljev iz hiše Habsburške (1527—1740). Samostanske šole, reformacija, knjigotiskarstvo, vojaška krajina, semeniške šole, srednje in visoke šole i. t. d. je snov tega oddelka. Najobširnejši je sedmi oddelek, ki nam navaja šolstvo iz dobe habsburško-lotarinške.

Marija Terezija je dala tudi hrvaškemu šolstvu nove pogoje razvijanja, zlasti z „Allgemeine Schulordnung“, dne 6. decembra 1774 in s proglasitvijo „Ratio educationis rei literariae per regnum Hungariae et provincias eidem adnexas“ dne 22. avgusta 1777.

Konferencija šolskih nadzornikov (l. 1878.) osnivanje učiteljskih, razne srednje in visoke šole, geometrijske šole i. t. d. so kaj zanimivi odlomki. V tej dobi se je tudi pri Srbih začelo šolstvo bolj razširati in se razvijati. Nastale so „Zemaljske zaklade“. Obširno je popisano tudi šolstvo za cesarja Josipa II., Leopolda II. in Franca I. Preveč bi bilo naštevati razne odstavke v tej dobi.

Tako pregledno, zanimivo, a strogo resnično sestavljeno monumentalno delo, katerega je izšel šele prvi del, ima težko še kak drug narod. Drugi del bo gotovo še zanimivejši, ker je pisatelju več gradiva na razpolago. Želeti je nujno, da kmalu izide II. del.

V vsakem oddelku se opisujejo vse vrste šol in pouk na njih, nato cele bibliografije šolskih knjig in opisi tedanjih kulturnih prilik vobče.

V knjigi sta 102 slike; največ je portretov raznih oseb, ki so se odlikovale na šolskem polju. Nekaj življenjepisov je uvrščenih med snov dotične dobe.

Pisatelj pravi v predgovoru, da izdaje knjigo v spomin dvajsetletnice svojega nadzornikovanja. Založila pa jo je na svoje stroške hrvaško-slavonsko-dalmatinska deželna vlada, oddelek za bogočastje in nauk. Bosensko-hercegovska vlada je priporočila to delo radi njegove „kulturne, historijske i u opće instruktivne vrijednosti“. Krasna knjiga stane 12 kron. —ij—

